

...în Decalog sunt date omului fundamentele vieții religioasă-morale pentru toate timpurile și pentru toate neamurile, adresate minții, spiritului și inimii sale, descoperind adevăratul spirit al Legii și totodată modul în care ea trebuie împlinită prin raportare directă la Dumnezeu și la oamenii-semeni. În Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, „legea veche” capătă sens; morala e ridicată la nivelul comuniunii de viață cu Hristos, în duhul suprem al iubirii divine, care pătrunde ființa credinciosului și o transformă, o înnoiește. Astfel morala creștină, ce are în ea Legea lui Hristos – „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” –, nu e redusă la o sumă de legi etice ori prescripții serbede și reci, cărora credinciosul trebuie să li se supună, ci cel ce prin iubire devine „un duh” cu Hristos, cel ce viază în Hristos, acela și pășește pe urmele lui Hristos și face întru toate voia Lui. Căci numai cel ce iubește pe Iisus Hristos, acela îplinește și poruncile Lui. Pentru acela, poruncile nu sunt „o limitare a libertății”, ci expresii inepuizabile și manifestări concrete ale iubirii, din care izvorăsc și spre care se îndreaptă toate acțiunile sale.

Adrian-Gheorghe Paul

ISBN: 978-606-020-917-1

editura
MEGA

Editura
RISOPRINT

ISBN: 978-973-63-3344-7

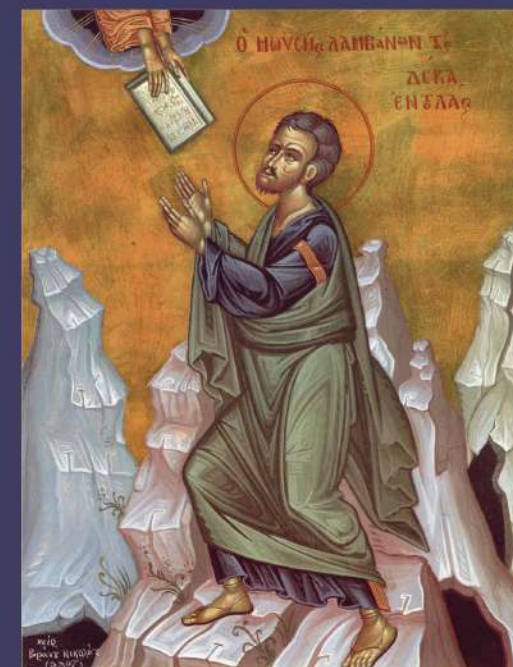
MEGA

MEGA

Editura RISOPRINT

ADRIAN GH. PAUL | DECALOGUL SAU CELE 10 PORUNCI ALE LUI DUMNEZEU

Adrian Gh. PAUL

DECALOGUL SAU CELE 10 PORUNCI ALE LUI DUMNEZEU

Importanța și actualitatea lor

Adrian-Gheorghe Paul

**DECALOGUL
sau CELE 10 PORUNCI
ale lui Dumnezeu**

Importanța și actualitatea lor

Adrian-Gheorghe PAUL

DECALOGUL
sau CELE 10 PORUNCI
ale lui Dumnezeu:
importanța și actualitatea lor

MEGA | RISOPRINT
Cluj-Napoca, 2025

Referenți științifici:

Pr. Prof. univ. dr. Nelu-Picu OCOLEANU – Universitatea Craiova

Pr. Prof. univ. dr. habil. Ștefan ILOAIE – Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Pr. Prof. univ. dr. habil. Ștefan FLOREA – Universitatea Valahia din Târgoviște

Cu Arhiereasca Binecuvântare a

Î.P.S. Părinte dr. IRINEU POPA, Mitropolitul Olteniei

© Adrian Gh. Paul, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

978-606-020-917-1

978-973-53-3344-7 riso

Editura RISOPRINT

Cluj-Napoca

e-mail: editura@risoprint.ro

www.risoprint.ro

CUPRINS

Lista abrevierilor.....	7
Introducere.....	9
Porunca I: (Ieșire 20,2–3).....	23
Porunca a II-a: (Ieșire 20, 4–6).....	39
Porunca a III-a: (Ieșire 20,7).....	61
Porunca a IV-a: (Ieșire 20,8).....	77
Porunca a V-a: (Ieșire 20,12).....	107
Porunca a VI-a: „Să nu ucizi” (Ieșire 20,13).....	117
Porunca a VII-a: „Să nu fii desfrânat” (Ieșire 20,14).....	159
Porunca a VIII-a: „Să nu furi” (Ieșire 20,15).....	197
Porunca a IX-a: (Ieșire 20,16).....	229
Porunca a X-a: (Ieșire 20,17)	243
Concluzii.....	251
Bibliografie.....	255

LISTA ABREVIERILOR

1. Termeni

Apoc.	– Apocalipsa Sfântului Apostol Ioan (<i>Teologul</i>)
<i>apud</i>	– de la, după
<i>art.cit.</i>	– articol citat
<i>cf. (Cf.)</i>	– <i>confer</i> = compară cu
<i>ed.</i>	– ediția
Fac.	– Cartea Facerii
Fapt. Ap.	– Cartea Faptele Apostolilor
Gen.	– Cartea Genezei
<i>idem</i>	– același autor
<i>ibidem</i>	– același autor și aceeași operă
IBM	– Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
In.	– Evanghelia după Ioan
<i>loc.cit.</i>	– <i>loco citato</i> = „în locul citat”
Lc.	– Evanghelia după Luca
Mc.	– Evanghelia după Marcu
Mt.	– Evanghelia după Matei
<i>op.cit.</i>	– <i>opere citato</i> = în lucrarea citată
p.	– pagina
pp.	– paginile
Ps.	– Cartea Psalmilor
PSB	– colecția Părinți și Scriitori bisericești
Rev.	– revista
ș.u.	– și următoarele
<i>trad.rom.</i>	– traducere românească
vol.	– volumul

2. Publicații

BOR	Biserica Ortodoxă Română
DS	Dictionnaire de Spiritualité , Paris, 1937 s.q.
FR	Filocalia românească , traducere românească de Pr. prof. dr. Dumitru

Stăniloae, 12 vol., Sibiu, 1946–1948 (vol. 1–4), București, 1976–1981 (vol. 5–10), București, 1990–1991 (vol. 11–12).

Ort. **Ortodoxia** (Revista Patriarhiei Române – Arhiepiscopia Bucureștilor)

P.G. **Patrologiae Graecae cursus completus** (ed. J.P. Migne), Paris, (161 vol), 1857–1866

PSB **Părinți și Scriitori Bisericești**, colecția de scrieri a Editurii Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979 ș.u.

SC **Sources Chrétiennes**, Paris, 1941 ș.u.

ST **Studii Teologice** (Revista Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române)

INTRODUCERE

Pe parcursul ultimilor ani de susținere a cursurilor și seminariilor practice pentru studenții teologi la Catedra de Teologie Morală și Spiritualitate ortodoxă din cadrul Departamentului de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” a Centrului Universitar Nord din Baia Mare, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, cum și în cadrul Centrului de Cercetare Teologică al programului de masterat pentru studenții masteranzi, am observat tot mai mult o dorință arzătoare și o înclinație a tinerilor studenți teologi, și nu numai, înspre cunoașterea mai aprofundată a poruncilor dumnezeiești care au stat dintru început la baza vieții firești, frumoase și autentice a omului dintotdeauna, la făurirea și formarea lor intelectuală și spirituală, la atitudine și comportament adecvat în viață și ghid concret de orientare în lucrarea lor misionară. Și după ce de nenumărate ori am pus accentul pe evidențierea epistemologică a mai multor conținuturi cu caracter religios-moral, m-am oprit adeseori asupra analizării legilor morale cuprinse în Decalog, sinteza tuturor prescripțiilor morale din antichitate și pe care s-au fundamentat și celelalte principii etice, religioase și duhovnicești de mai târziu. Complexitatea și universalismul poruncilor din Decalog, deschiderile și înțelesurile diferite, variate și tot atât de semnificative, importanța și necesitatea lor atât de înaltă, m-au determinat în ultima perioadă spre a le analiza mai atent, mai aprofundat, a le reda în conținutul lor religios și a le expune tot mai sistematic la întâlnirile de la catedră, cum și în modul practic-misionar și catehetic din Biserică, eu însumi slujind la un sfânt altar în calitate de preot slujitor al Bisericii Ortodoxe. Așa a apărut inițiativa de a le aduna într-un mănunchi de idei prezentate sub forma unui compediu de prescripții religioase puse la îndemâna a cât mai multor iubitori de viață religioasă și duhovnicească înaltă, având la îndemână un astfel de ghid îndrumător și lămurirea unor aspecte folositoare pentru luminarea minții și întărirea sufletului. Așa că ideile, încet-încet, au luat forma scrierilor într-un astfel de volum care se dorește a fi un dar pentru sufletul căutător de viață curată și sfântă, ghidat de

îndrumările și prescripțiile legale ale poruncilor Decalogului. Ca atare, vom spune următoarele:

Dacă Iudaismul este Religia evreilor, ce s-a afirmat în lume ca un popor exclusiv monoteist, Religie cunoscută din cărțile Vechiului Testament (Pentateuhul, Cărțile profetice, cărțile istorice și literar-religioase) ale Bibliei, Creștinismul este Religia religiilor prin Revelarea deplină a lui Dumnezeu Treimea descoperită deplin în Persoana dumnezeiască a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, din/prin iubirea Sa dumnezeiască plenară manifestată față de ființa umană creată, menită să devină colaborator al lui Dumnezeu în ordinea existentă a lumii, a creației și a destinului personal și universal prin auto-îndumnezeirea sa personală. Monoteismul Religiei evreilor are ca temei Revelația dumnezeiască vechitestamentară ce a descoperit unicitatea lui Dumnezeu, într-o lume rătăcită și orientată tot mai mult spre politeism, și care a păstrat mereu vie speranța mesianică, adică făgăduința venirii în lume a Răscumpărătorului-Mesia-Hristos. După această descoperire-revelație, Dumnezeu este Creatorul, Proniatorul și Stăpânul universului, Cel Care conferă existență tuturor existențelor, El Însuși fiind veșnic, atotînțelept, călăuzitor și omniprezent, și al cărui nume este „*Cel ce este*” (cf. Ieșire 3,14). Creștinismul, apoi, este Religia revelată noutestamentară întemeiată de Persoana dumnezeiască a lui Iisus Hristos și prezentată ca viață deplină a lui Dumnezeu trăită, arătată, descoperită și dăruită în/de Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Cel ce este „*calea, adevărul și viața*” (Ioan 14,6), iar viața creștină este/presupune „urmarea” lui Hristos sau, mai deplin, urmarea în iubire și ascultare a vieții în/cu/prin Iisus Hristos, Modelul nostru suprem de viațuire. Pentru că Noul Testament este marea artă a iubirii dumnezeiești universale ce ne arată viața dumnezeiască la nivelul cel mai înalt al (C)uvântului trăit și experimentat în viața Bisericii.

În lumina Revelației depline dumnezeiești cuprinse în Sfânta Scriptură întreagă, a Vechiului și a Noului Testament¹, principiile omenești de trăire

¹ Biblia este cartea cea mai răspândită în lume și cea mai citită și des utilizată, scrisă sub insuflarea Duhului Sfânt care a luminat mintea mai multor bărbați aleși, ca să priceapă cuvântul lui Dumnezeu transmis prin scrierile lor și în predica lor, motiv pentru care „*este de folos spre învățatură...*” (cf. II Timotei 3,16). Ea are două Testamente: cu înțelesul de a fi respectate de toți/toate după moarte, arătând atât purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru făptura umană, floarea și cununa creației, și restaurarea ei prin „Adam cel nou”, care este Iisus Hristos („*cercetați Scripturile că în ele aveți viață veșnică și ele vorbesc despre Mine*” – cf. Ioan 5,39), cât și dorința de a ne arăta pe noi a fi moștenitori ai Împărăției celei veșnice a lui Dumnezeu.

religioasă, de viață morală înaltă, de atitudine, abordare și comportament, de experiență și comuniune cu viața dumnezeiască se descoperă concret prin împlinirea exclusivă din partea omului a *poruncilor* lui Dumnezeu. Ele sunt asemenea unor medicamente pentru suflet: de vei avea vreo supărare caută în cărțile sfinte ca într-un depozit de medicamente și vei lua de acolo mângâiere în suferință și orice îndrumare în orientare din viața ta. Și dacă *viața în Hristos* ni se descoperă ca viață care este „cuvânt și putere multă”, învățatură și tărie, dar și împlinire sau realizarea vie și activă a mântuirii personale în viața omenească, atunci poruncile dumnezeiești dețin un rol fundamental în realizarea destinului final sau în împlinirea deplină a omului, chemat la împărtășirea îndumnezeitoare a vieții *lui/împreună* cu Dumnezeu, o viață fericită și îndestulătoare.

Socotim că nu e lipsit de importanță în acest sens să spunem faptul că poruncile din Decalog, bunăoară, sunt formulate toate la singular, ceea ce însemnează că în fapt Dumnezeu vorbește prin ele cu fiecare făptură umană în parte, că se adresează fiecăruia, în mod direct, că poruncile Sale au întotdeauna un caracter universal, dar și personal în același timp. Prin porunci, și nu numai, se realizează dialogul – *sfătuire* cu Dumnezeu. Cum și când? Atunci când citim și auzim porunca, o punem în inima noastră și lăsăm Cuvântul (prin citirea cuvântului scris) să lucreze întru lumina lină a ființării noastre. Părinții trăitori și experimentați ai Bisericii erau convinși că cauza tuturor relelor în viața omului pleacă de la a nu cunoaște Sfânta Scriptură. Acest act de cercetare, de ascultare și împlinire a poruncilor divine, este mijlocul cel mai adecvat de cucerire a minții noastre pentru Dumnezeu, iar făptuirea noastră aduce cunoașterea Lui din contemplare². Prin poruncă, așadar, înțeleasă ca rod al iubirii Sale pentru creație, învățăm să creștem în iubire; e lucrare educativă. Fiindcă fără educație omul decade în starea de animal, de făptură irațională și nesimțitoare, iar prin educație devine o ființă divină, o făptură îndumnezeitoare. Căci iubirea ziditoare presupune totdeauna două eu-ri care se iubesc sau un eu care iubește și un altul care se împărtășește de iubirea lui. Dar, în același timp iubirea unește cele două eu-ri în proporție cu iubirea dintre ele, până la amestecare, fără să le confunde. Or, omul care nu se hrănește/zidește duhovnicește regulat și suficient, slăbește, deseori se îmbolnăvește, decade și moare sufletește. Pentru aceea socotim că poruncile

² Cf. Ioan Chirilă, *Fragmentariu exegetic filonian. Nomothetica – repere exegetice la Decalog*, vol. 2, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 115.

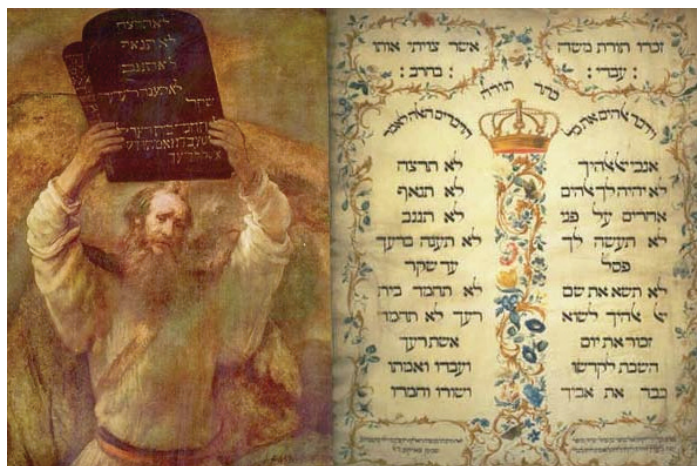
lui Dumnezeu întrec toate comorile lumii acesteia, fiindcă împlinirea lor ne conduce la aflarea lui Dumnezeu, Care „*stă ascuns în poruncile Sale*”: cine vrea să afle care-i voia Lui, să-I îplinească poruncile.

În acest sens vom spune că binele (*τὸ ἀγαθόν*) există și se manifestă totdeauna în relație cu Dumnezeu – principiul fundamental și obiectul deplin a tot binele; El este plinătatea bunătăților, iar omul, prin relație de iubire cu El, este părtaș al acestei plinătăți. Și întrucât Dumnezeu nu poate exista în mod impersonal, tot așa și omul, plăsmuit „*după chipul lui Dumnezeu*”, nu există în mod impersonal, ci în relație de iubire – cu Ziditorul său și cu semenii-frați. Iubirea desăvârșită unește paradoxal aceste două lucruri: mai multe eu-ri care se iubesc, rămânând neconfundate, și o unitate maximă între ele. Iubirea din lume presupune ca origine și scop iubirea eternă și desăvârșită între mai multe Persoane divine. Iubirea aceasta nu produce persoanele divine, ci le presupune. Persoanele divine se mențin desăvârșite din eternitate, căci iubirea lor e una desăvârșită. Iubirea presupune o ființă comună în trei persoane, așa cum spune învățătura creștină³. Iubirea reciprocă între oameni presupune și ea mai multe persoane capabile de iubire, dar într-un orizont imediat ea se desăvârșește într-un al treilea eu. De pildă, iubirea soțului (unuia) față de soție (alteia) prin copilul lor (al treilea). Este descrierea chipului iubirii familiei creștine fundamentate în iubirea Persoanelor Treimice dumnezeiești. Căci iubirea noastră se explică din crearea noastră după chipul Preasfintei Treimi, originea iubirii noastre.

În acest sens, iată cum interpretează Sfântul Grigorie Palama cea dintâi poruncă din Decalog: „*Domnul Dumnezeuul tău Unul Domn este (cf. Deuteronom 6,4), cunoscut în Tatăl și în Fiul și în Duhul Sfânt: în Tatăl-nenăscut, în Fiul-născut, fără de început, fără de timp și fără patimă, Cuvântul cel întrupat, Care prin însuși trupul Lui a uns ceea ce a luat de la noi, de unde și numele de Hristos — adică Cel Uns; și în Duhul Sfânt — Același Care de la Tatăl purcede, nu prin naștere, ci prin purcedere. Numai și numai Acest Dumnezeu este adevărat — Cel în Treimea ipostasurilor, Unul Domn fiind și neîmpărțit: prin ființă, voință, slavă, putere și lucrare și prin toate cele prin care cunoaștem dumnezeirea. Pe Acesta singur îl vei iubi și Acestuia Unuia I te vei închina din tot cugetul tău, din toată inima ta și cu toată puterea ta, și vor fi cuvintele Lui și așezămintele Lui întru inima ta, pentru ca să le faci pe*

³ Vezi pe larg Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Editura IBM al BOR, București, 1996, pp. 194–197.

ele. Să cugeți așadar și să vorbești despre ele când stai sau când mergi, dormind sau treaz fiind (Deuteronom 6, 5–7). Și îți vei aminti pururea de Domnul Dumnezeul tău (Deuteronom 8,18) și de El singur te vei teme (Deuteronom 6,13) și nu îl vei uita pe El, nici poruncile Lui; în acest chip, îți va da ție putere ca să faci voia Lui. Căci nimic altceva nu cere de la tine decât să te temi de El și să-L iubești și să mergi în toate căile Lui (cf. Deuteronom 10,12). Aceasta este slava ta (Deuteronom 10,21) și Acesta este Dumnezeul tău”⁴. Iată un mijloc prin care împlinirea poruncilor dumnezeiești înseamnă „trezire de la (o) viață la (altă) viață”.

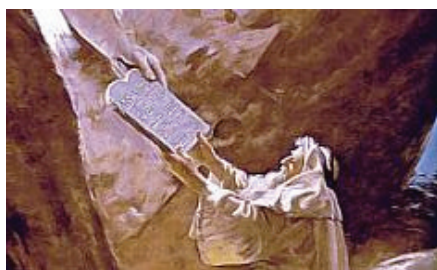

Mai spunem că Dumnezeu dintru început i-a descoperit creaturii Sale raționale și conștiente de sine scopul său cel mai înalt și ultim, aducându-i la cunoștință totodată și înalta sa chemare sau vocația, prin revelația originară. De aceea, încă în starea paradisiacă, înainte de cădere, Dumnezeu a dat primilor oameni anumite porunci pozitive (vezi *legea paradisiacă* – Facerea 2,16) și apoi, sau mai ales după căderea sa în păcat, când omul s-a lipsit de harul dumnezeiesc și a rupt legătura iubirii și a comuniunii, care-l unea cu Dumnezeu, sfârșindu-se în moarte sufletească și trupească, alte legi au devenit absolut necesare vieții sale păcătoase în vederea păstrării unei comuniuni, desigur imperfecte, pe mai departe cu Dumnezeu. Toate aceste legi scrise, consemnate de cărțile canonice ale Vechiului Testament, au însemnat pentru

⁴ Sf. Grigorie Palama, *Decalogul poruncilor după Hristos*, în traducere realizată de Laura Enache după P.G. tom. 150, col. 1089–1101 și publicată în revista „Teologie și Viață”, nr. 1–6, ianuarie-iunie, 2003, p. 263.

fiii lui Israel un fel de pecetluire divină, legea morală pozitivă fiind instrumentul prin care aceștia au fost decretați ca „aleși” ai Domnului între toate popoarele lumii (vezi Înțelepciunea lui Solomon 18,4). Toate legile vechi, însă, nu aveau nici scopul și nici puterea de a îndrepta pe oameni, ci aveau rolul să trezească în evrei cât mai mult conștiința păcătoșeniei și dorința de mântuire⁵. Deci, erau legi imperfecte pentru că erau lipsite de har dumnezeiesc; dar toate căutau să înfrâneze întrucâtva pornirile și orientările păcătoase și să mențină trează conștiința morală a evreilor ca popor mesianic.

Înainte de creștinism, în domeniul vieții religioase a popoarelor, Decalogul a fost, este și rămâne cea mai înaltă operă, întrucât cele zece porunci sintetice și universale reprezintă o revelație unitară orânduiri morale a lumii vechi, prin aceea că accentuează unitatea și spiritualitatea lui Dumnezeu și-l determină pe om să spere la o viață umană mai bună, viață trăită într-o societate umană dată bazată pe principii și cerințe a căror îndreptățire era recunoscută în mod unanim. Poruncile, alături de celelalte trăiri duhovnicești, sunt cele care au dat posibilitatea omului și creației să se realizeze desăvârșit ca unitate acțional-agapică, adică lucrătoare prin iubire în deschiderea inimii spre ceilalți. Și aceasta pentru faptul că fără legătura cu Dumnezeu, omul nu poate fi cugetat. Raportarea la absolut ține de ființa lui ontologică. Omul e înrădăcinat și ancorat în absolut prin însăși actul creării sale, de aceea este o ființă religioasă, iar după cădere poruncile sunt „căi ontologice” de acces la absolut, oferind omului posibilitatea reproducerii misterului trinitar negrăit, până la nivelul profunzimii unde omul devine *o taină* indestructibilă pentru sine însuși, căci e mai ușor să cunoști cerul, decât pe tine însuși⁶.

⁵ Adrian Gh. Paul, *Introducere în studiul teologiei morale*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006, p. 88–89.

⁶ Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, în trad. rom. P.S. dr. Irineu Ioan Popa, Editura IBM al BOR, București, 1996, p. 86.

Nu mai spunem că respectarea poruncilor divine este strâns legată de punerea în practică a adevărului, în înțelesul că în timp ce respectă poruncile, omul trebuie să practice adevărul. Aceasta presupune că atunci când se practică adevărul nu se poate concepe încălcarea voii lui Dumnezeu și a principiilor legilor Lui și nici să fi (să te poziționezi) împotriva poruncilor divine; trebuie să faci orice îți cere Dumnezeu. Din acest punct de vedere ele se interconectează, respectarea poruncilor și practicarea adevărului nefiind contradictorii. Cu cât practici mai mult adevărul, cu atât vei înțelege mai mult cuvântul lui Dumnezeu așa cum este exprimat el în poruncile Sale.

Evreii, de pildă, numeau Decalogul – „*cuvintele legământului*” (cf. Ieșirea 34,28), pe care Dumnezeu le-a rostit pe Muntele Sinai și le-a scris pe două table de piatră (Ieșire 31,18). Dar înainte de a fi scrise pe table de piatră, aceste porunci au fost întipărite de Dumnezeu în cugetul și inima *protopărinților* noștri. Numai că după căderea lor în păcat, a fost nevoie ca aceste porunci să fie din nou amintite „în fulgere și tunete”, în „*sunete de trâmbiță*” (Ieșirea 19,16), și abia apoi să fie săpate „în piatră” și așezate de Moise în Chivotul Legii iudaice, din altarul Cortului Sfânt.

Dacă căutăm a ne apropia de etica Decalogului observăm că ea constă în mod fundamental în respectarea alterității lui Dumnezeu și a aproapelui și aceasta deoarece două erau pericolele mari care amenința existența acestui respect: *idolatria* (sclavia față de falșii zei, sau de zeii imaginari) și *pofta nemăsurată după bunurile altora* (sclavia față de propria dorință). Prima și ultima poruncă din Decalog se referă tocmai la aceste două pericole, iar în spațiul dintre ele se află poruncile prin care omul învață să fie recunoscător, ce să cinstească și cum să se comporte, coordonatele esențiale ale Decalogului fiind respectul și recunoștința omului datorate lui Dumnezeu și, în/prin

Dumnezeu, tuturor semenilor săi⁷. Deci, poruncile nu apar drept prescripții abstracte, literă moartă, ori ca un cod de legi care trebuie aplicat literal, arbitrar în înțeles juridic, ci ca tot atâtea raze de lumină ale iubirii umane. Căci în îndeplinirea lor se vădește iubirea pe care o avem față de Dumnezeu și de aproapele, față de Hristos și de frații-semeni. Pentru aceea probabil măritul Apostol Pavel a înțeles să definească Legea Vechiului Testament drept „călăuză spre Hristos” (Galateni 3,24).

Astfel, Decalogul se împarte în două secțiuni, și anume: pe *tabla întâi* se găsesc cele dintâi patru porunci care cuprind datoriile poporului Israel față de Dumnezeu și care se pot rezuma în porunca cea mai înaltă „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta” (Deuteronom 6,5), iar pe *tabla a doua* celelalte șase porunci, care cuprind datoriile față de aproapele, rezumate în porunca „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Levitic 19,18). Deci, prima grupă începe cu proclamarea monarhiei divine, potrivit căreia Dumnezeu este Stăpânul universului; chipurile cioplite sunt făcute de om, deci nu li se cuvine numele de dumnezeu; să nu iei numele lui Dumnezeu în deșert; celebrarea șabatului. Grupul al doilea cuprinde legile enunțate sub formă de interdicție: interdicția de a ucide, interdicția adulterului și să nu furi. Deci, dacă prima grupă începe cu Dumnezeu, Tatăl și Creatorul universului, poruncile din grupa a doua privesc iubirea aproapelui, pornind de la relația firească de iubire dintre copii și părinți.

⁷ Pr. Gheorghe Popa, *Introducere în teologia morală. Principii și concepte generale*, Editura Trinitas, Iași, 2003, p. 85.

Așadar, putem spune că în esență, în Decalog sunt date omului fundamentele vieții religioasă-morale pentru toate timpurile și pentru toate neamurile, descoperind adevăratul spirit al legii și totodată modul în care ea trebuie împlinită prin raportare directă la Dumnezeu și la oamenii-șei (frați). În Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, „Legea veche” capătă sens; morală e ridicată la nivelul comuniunii cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, în duhul suprem al iubirii dumnezeiești, care pătrunde ființa credinciosului și o transformă. Astfel morală creștină, ce are în ea Legea lui Hristos – „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (sau porunca cea nouă: „Să vă iubiți unul pe altul așa cum v-am iubit Eu pe voi”), nu e redusă la o sumă de legi ori prescripții morale exterioare, căror credinciosul trebuie să li se supună, ci cel ce prin iubire devine „un duh” cu Hristos, cel ce viază în Hristos, acela și pășește pe urmele lui Hristos și face voia Lui. Căci numai cel ce iubește pe Iisus Hristos, acela împlinește și poruncile Lui. Pentru acela, poruncile nu sunt „o limitare a libertății”, ci expresii inepuizabile ale iubirii, din care izvorăsc mereu și mereu și spre care se îndreaptă toate acțiunile sale.

Cu toate acestea, Decalogul a fost doar „*un pedagog spre Hristos*”, având drept scop pregătirea morală și spirituală a umanității pentru primirea în sânul ei a Fiului lui Dumnezeu⁸. Dar această pregătire nu s-a putut face fără

⁸ Paul Evdokimov este de părere că *Biblia este Hristos*, întrucât fiecare din cuvintele ei ne conduc spre Cel ce le-a pronunțat și ne așează în prezența Lui. Este, așadar, foarte important să citim textul scripturistic în vederea comuniunii euharistice cu Hristos, adică spre a ajunge la „cunoașterea” Lui deplină. Căci, în Biblie, a cunoaște înseamnă „a cunoaște prin

consimțământul activ al poporului ales, adică fără răspunsul său pozitiv la chemarea lui Dumnezeu. Acest răspuns efectiv este definit în Levitic ca „*fidelitate față de Lege*”, pentru că Legea reprezenta însăși manifestarea voinței lui Dumnezeu, un dar al harului și nu doar o legislație juridică cu o finalitate socială. De aceea și Mântuitorul Iisus Hristos nu a venit să strice legea, prin care El s-a descoperit lui Moise și poporului Israel, ci prezența Sa concretă oferă o nouă perspectivă de interpretare a Legii, anume că instituie criteriul iubirii (vezi Matei 5,17). De aceea Sfântul Pavel va spune că iubirea este „*împlinirea legii*” (Romani 13,10), deoarece taina Împărăției lui Dumnezeu nu este legea, ci iubirea revărsată în lume de Dumnezeu Tatăl, prin Dumnezeu Fiul în Dumnezeu Duhul Sfânt. Iar iubirea nu se identifică aici cu un simplu sentiment uman, ci cu iubirea kenotică a lui Iisus Hristos față de Dumnezeu Tatăl și față de lume prin/în dăruirea Sfântului Duh. Numai în acest caz iubirea devine lege universală prin care cel ce împlinește legea iubirii face efortul de a depăși natura sa individuală, autoapărarea biologică și psihologică a eu-lui în fața alterității lui Dumnezeu și a semenilor prin care Duhul Sfânt lucrează în lume sfințenia.

Prin urmare, Legea primului Testament, sintetizată în Decalog, a fost adresată poporului Israel pentru ca el să primească și să poarte numele lui Dumnezeu în istorie, iar cel de-al doilea Testament afirmă că Hristos este „*sfârșitul legii*” (Romani 10; Galateni 2,16). Cu aceasta, noi nu putem afirma că întreaga Lege a primului Testament a fost înlăturată din viața creștină,

comuniune”. (Cf. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, p. 205). Iată de ce Sfânta Carte este plină de prezența dumnezeiască; este „*chipul verbal al lui Hristos*” ce ni Se descoperă.

pentru că Hristos Domnul nu desființează legea în totalitatea ei, ci „o împlinește” (Matei 5,17). Sfântul apostol Pavel zice și el: „Desființăm noi legea prin credință? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim legea” (Romani 3,31). Este adevărat că legea devine un însoțitor al omului căzut în păcat, punând limită între starea de cădere și cea de comuniune cu Dumnezeu. Ea definește și manifestă realitatea păcatului, eșecul omului incapabil de a trăi în comuniune cu Dumnezeu⁹. De aceea, existența legii este însăși expresia îndepărtării omului de Dumnezeu și el nu se poate justifica și nici îndreptăți, înaintea lui Dumnezeu, prin faptele legii, printr-o respectare formală a prescripțiilor ei. Pentru aceea Însuși Mântuitorul Hristos arată mare prețuire pentru Decalog, din care nu schimbă nimic, ci doar îl întregeste, îl întărește și-l împlinește. Mai mult, prețuirea Decalogului din partea Mântuitorului Hristos se arată prin cuvintele Sale: „*Oricine va învăța și pe alții să le păzească, va fi chemat mare în Împărăția cerurilor*”. (Matei 5,19).

Așadar Iisus a arătat importanța Legii, zicând: „*Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc. Căci adevărat zic vouă: Înainte de a trece cerul și pământul, o iotă sau o cirtă din Lege nu va trece, până ce se vor face toate. Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în Împărăția cerurilor; iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în Împărăția cerurilor*” (Matei 5, 17–19). Cu alte cuvinte, cele două porunci ale iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele, rostite de Iisus Hristos: «*Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău*» Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: «*Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*» (Matei 22, 37–39; Marcu 12, 28–31; Luca 10,27), nu desființează Decalogul, ci îl rezumă, pentru că El Însuși spune: „*În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii.*” (Matei 22,40). Așadar, cele două porunci ale iubirii rezumă esențialul întregii Legi morale.

Porunca cea nouă dată de Iisus ucenicilor Săi: „*Să vă iubiți unii pe alții. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul!*” (Ioan 13,34) aduce o noutate privind măsura sau etalonul iubirii omului față de aproapele său. Până la Iisus, deși porunca iubirii aproapelui exista în paginile Sfintei Scripturi (cf. *Leviticul* 19,18), ea nu oferea totuși un model desăvârșit al împlinirii ei. Porunca nouă ne arată că *măsura iubirii față de aproapele*

⁹ Adrian Gh. Paul, *op. cit.*, p. 91.

nu mai este omul însuși, ci iubirea divino-umană a lui Iisus; adică trebuie să iubim pe aproapele nostru pentru că Dumnezeu Însuși îl iubește mai întâi.

Așa cum s-a mai spus, Hristos e „sfârșitul legii”, dar în același timp Eliberatorul celor de sub lege (cf. Romani 8,2), pentru că El a înlăturat condiția existenței legii, adică păcatul. El, prin Întrupare, a distrus în trupul Său „zidul despărțitor” (Efeseni 2,14), distanța existențială care separă omul de Dumnezeu. Dar legea nu este anulată, ci împlinită în iubire, iar în starea de har a „omului nou”, Legea nu mai este un blestem, ci măsura însăși a împărtășirii noastre de iubirea lui Dumnezeu. Din această perspectivă Decalogul este pecetluirea dumnezeiască a îndreptarului sădit dintru început de Creator în firea noastră umană, ca să ne călăuzească pe căile vieții. Cele zece porunci privite și trăite în Hristos sunt baza adevăratei morale sau temelia moralității, sunt glasul ordinii morale celei veșnice a lui Dumnezeu pe care se fundamentează și se reglementează atât raportul dintre oameni, cât se accentuează unitatea și spiritualitatea lui Dumnezeu, rămânând peste veacuri „neatacabil” până astăzi¹⁰. Așa se face că poruncile din Decalog fac parte integrantă din „*Evangelhia veșnică*” (cf. Apocalipsa 4,6) a lui Dumnezeu, deci este criteriul adevărului veșnic și la ea trebuie să se refere orice altă formă. De aceea, Sfânta noastră Biserică prețuiește Decalogul ca începutul și temelia vieții creștine, așezându-l în fruntea tuturor celorlalte porunci și îndatoriri morale ale credincioșilor ei¹¹.

¹⁰ Protos. Nicodim Mândiță, *Cele zece porunci explicate pe înțelesul tuturor, Porunca I*, Editura Agapis, București, 2014, p. 13.

¹¹ A se vedea pe larg *Teologia Morală Ortodoxă, Manual pentru Institutele teologice*, vol. I, Editura IBM al BOR, București, 1979, pp. 127–135. Nu e întâmplător că atât pe calendarele anuale ori în toate cărțile de rugăciune pentru folosul credincioșilor sunt intercalate „Cele zece porunci” sau „Poruncile din decalog”, spre îndrumare și povățuire creștinească și spre memorare (neuitare), tocmai datorită importanței lor. Căutăm a le evidenția cât mai amănunțit în expunerile noastre din această carte. Nutrim speranța să fie spre folos duhovnicesc la cât mai mulți dintre fiii Bisericii noastre dreptmăritoare.

În final, precizăm că spiritualitatea creștină ortodoxă a păstrat și evidențiat mereu importanța *Decalogului* ca îndreptar pentru viața omului în societate, în vederea dobândirii mântuirii. Astfel, cele zece porunci ale *Decalogului* sunt cuprinse în *cărțile de rugăciuni* ale Bisericii noastre, în *catehisme*, în *manualele de Religie* sau în *Îndreptarul de Spovedanie*. Cele zece porunci sunt ghidul pe care trebuie să-l folosim pentru a ne găsi calea spre Dumnezeu și spre o viață dreaptă. „Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: să păzim poruncile Lui; și poruncile Lui nu sunt grele” (I Ioan 5,3), pentru că ele ne ajută să înțelegem că adevărata viață este și presupune comuniune de iubire sinceră și generoasă.

Este binecunoscut că cele zece porunci le găsim pecetluite în cartea vechitamentară a lui Moise, numită *Ieșire*, în capitolul 20. Ne propunem să le evidențiem pe rând, în înțelesul și profunzimea lor, luate fiecare în parte, și să le redăm iubitorilor de lectură creștinească spre folos sufletesc cât mai cuprinzător. Dar ținem să precizăm dintru început că nu ne-am propus a face o exegeză biblică fundamentală sau n-am căutat în volumul de față să redăm în detaliu interpretările tuturor Părinților experimentați ai Bisericii care s-au aplecat asupra explicitării uneia sau alteia, ori a tuturor poruncilor *Decalogului* biblic, prezentând un catehism de mărturisire integral și atotcuprinzător al întreg conținutul tainic și revelat al textelor biblice, ci demersul nostru se dorește a fi o abordare teologică și creștinească, deopotrivă socio-filosofică și duhovnicească, mult folosită de iubitorilor de frumos, tinerilor teologi, dar și credincioșilor aplecați spre cunoașterea conținuturilor biblice și religioase diferite. Cartea pusă la îndemâna celor interesați este ca un pom plin de rod duhovnicesc, pe care citind-o cel chemat să înțeleagă porunca: „*Fericiți sunteți dacă știind acestea le veți face*”! În cazul acesta, este vorba despre cele zece porunci luate fiecare în parte, prin înțelesurile lor naturale și originale, și adunate împreună într-un buchet de norme firești după care să se ghideze omul contemporan înspre înaintarea lui în cunoașterea adevărului și a comuniunii cu Dumnezeu, Poruncitorul său, astfel săvârșind binele și evitând răul în orice fel și împrejurare a vieții. Că doar acesta este conținutul Legii morale în Ortodoxie: *a face bine, nu-i păcat!*

Să le analizăm pe rând, așadar, una după alta în ordinea revelată a expunerilor, luând aminte atent și responsabil la povățuirea și îndrumarea fiecăreia dintre ele. Căci e cu neputință să fie cineva adevărat credincios, fără

practicarea regulată a citirii Sfintelor Scripturi¹² și a împlinirii poruncilor lui Dumnezeu, „stăruind în învățătura apostolilor și în împărtășire, în frângerea pâinii și în rugăciuni” (cf. Faptele Apostolilor 2,42). Fie să înțelegem adâncul cel necuprins și inepuizabil al Scripturilor (potrivit conceptului „*cine ține Sfânta Scriptură în mâini necurate, nu poate să o înțeleagă nicicum*”¹³), unde sufletul, mintea și inima să devină „flămânde” și „însetate” în a căuta mereu a se hrăni și adăpa din „pâinea cea cerească” și „apa cea vie” a Cuvântului lui Dumnezeu.

¹² Vezi ideea regăsită la Sfântul Ioan Gură de Aur. (Pr. Ioan Boboc, *Hristofilia. Pravila primilor creștini*, Editura Parohiei Valea Plopului, Prahova, 1997, p. 13).

¹³ Cf. *ibidem*.